

ЦЕНТР ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**
13-14 листопада 2015 р.

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ»**

ХАРКІВ

НАПРЯМ 5. ПЕРСПЕКТИВИ ТА РОЗВИТОК СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ В США

Козубовська І. В.

доктор педагогічних наук, професор

Стойка О. Я.

кандидат педагогічних наук, старший викладач

**Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна**

Впродовж останніх років в Україні відбуваються трансформаційні процеси в освітній галузі, результати дослідження яких висвітлюються в працях багатьох вітчизняних науковців (І. Бех, І. Зязюн, Н. Ничкало, С. Савченко та ін.). Реформування системи вищої освіти не може бути ефективним без врахування зарубіжного досвіду. На нашу думку, доцільним в цьому плані є вивчення освітнього досвіду США.

Результати аналізу наукової літератури засвідчують наявність суттєвих відмінностей в освітніх системах України і США [1; 2; 3; 4]. Перш за все, освіта США, на відміну від України, відзначається високим рівнем децентралізації. Відповідно до 10-ї поправки до Конституції США, федеральний уряд не має права встановлювати загальнонаціональну систему освіти, визначати політику і навчальні програми для шкіл і ВНЗ. Рішення щодо цих питань приймаються на рівні влади штату чи округу. Всі штати мають специфічні системи освіти. Роль федерального уряду в сфері освіти зводиться до загального керівництва без надмірного втручання. Федеральний уряд несе юридичну відповідальність за захист права кожного громадянина США отримати рівний доступ до державних навчальних закладів. Розробку загальнонаціональної політики в сфері вищої освіти здійснює Міністерство освіти США (U.S. Department of Education), яке інтегрує плани розвитку вищої освіти і економічного зростання. Паралельно з управлінськими структурами в деяких штатах функціонують координаційні ради. Керівництво навчальними закладами здійснюється Департаментами освіти штатів. Департаменти найчастіше призначаються губернатором і обов'язково погоджуються законодавчим органом штату. Розвиток освіти, зокрема, підвищення її якості, є одним із пріоритетних напрямів державної політики США впродовж останніх десятиріч.

Вищі навчальні заклади США розрізняються за акредитаційним статусом (акредитовані та неакредитовані), формою власності (державні й приватні), рівнем навчання (дворічні і чотирирічні) та ін. Акредитовані й неакредитовані навчальні заклади суттєво вирізняються за своєю роллю в системі освіти. Вони можуть бути як державними, так і приватними, чотирирічними і дворічними. Частка державних ВНЗ у загальній їх кількості є меншою, ніж недержавних.

Приватні вищі навчальні заклади поділяють на комерційні й некомерційні. Останні функціонують як неприбуткові організації, їх діяльність спрямована на досягнення соціального ефекту, тобто культурних, освітніх, наукових, благодійних та інших суспільно-корисних цілей. Комерційні навчальні заклади створюються з метою отримання прибутку та його подальшого розподілу між засновниками.

Сьогодні в системі вищої освіти США існують три основні типи навчальних закладів: університети, коледжі та спеціалізовані інститути.

Університети є ядром вищої школи США і представляють американську систему вищої освіти на міжнародному ринку освітніх послуг. Університети забезпечують високий рівень професійної підготовки, оскільки в них сконцентрований потужний кадровий потенціал, здійснюється значний обсяг наукових досліджень. Структуру університетів США можна представити таким чином: дослідницькі університети 1 і 2 категорії – пропонують повний спектр освітніх програм, щороку присуджують не менше 50 докторських ступенів і мають високий рівень науково-дослідної діяльності; докторські університети – масштаби наукових досліджень у них є відносно невеликими, вони мають право присуджувати ступені доктора наук (не менше 40 у рік); загальноосвітні університети, які, крім навчання бакалаврів, здійснюють підготовку магістрів, що вимагає додаткового 2-річного поглибленого вивчення дисциплін спеціалізації.

Особливе місце у вищій школі США посідають дослідницькі університети, перший з яких був відкритий у 1876 році в м. Балтіморі. Сучасні дослідницькі університети не обмежуються науковими дослідженнями, вони приділяють велику увагу впровадженню їх результатів у всі сфери життєдіяльності людей. Сьогодні дослідницькі університети виконують три основні функції: здійснюють професійну підготовку фахівців, проводять наукові дослідження і впроваджують їх результати у практику. У провідних дослідницьких університетах США проводяться фундаментальні наукові дослідження, до яких залучаються і викладачі, і студенти. Як правило, саме ця сфера діяльності ВНЗ визначає його престижність, а, отже, допомагає отримати додаткові фінансові можливості.

Всі американські університети – приватні і державні, дослідницькі та недослідницькі, докторські й магістерські передбачають два рівні навчання. Перший рівень – академічний коледж, що надає майбутнім фа-

хівцям загальнотеоретичні знання. Після закінчення академічного коледжу студенту присвоюється ступінь бакалавра. Перший рівень університету називають рівнем бакалаврату (baccalaureate) або переддипломним (undergraduate) рівнем. Другий рівень університету – це дослідницькі та професійні школи, після навчання в яких присвоюються такі ступені: магістра, докторський і перший професійний. Дослідницькі школи університетів забезпечують майбутнього фахівця науково-теоретичними знаннями, а професійні – фаховими знаннями і спеціальними практичними навичками. Професійні школи функціонують у всіх університетах, а дослідницькі – тільки в докторських. Другий рівень – постбакалаврат, (postbaccalaureate) або випускний (graduate) охоплює магістратуру і докторантуру.

Найпоширенішим типом вищих навчальних закладів США є коледж. Американські коледжі пройшли тривалий шлях розвитку, в результаті чого сформувалася освітня мережа, що охоплює найбільшу кількість цих ВНЗ. Сучасні коледжі забезпечують освіту різних рівнів – від середнього професійного до магістра і поділяються на три види: магістерські, старші (або чотирирічні) і молодші (або дворічні коледжі).

Дворічні коледжі, які утворилися в результаті об'єднання технічних і професійних шкіл із коледжами молодшого ступеня свого регіону, – це специфічні американські навчальні заклади, які не мають аналогів у світовій освітній практиці. Ці коледжі пропонують академічну програму (liberal arts – transfer programs), аналогічну програмам перших двох років навчання у чотирирічних коледжах та університетах, що зраховується при переведенні на третій курс університету. Окрім того, вони надають фахову підготовку першого ступеня з багатьох професій (occupational programs). Водночас коледжі пропонують програми підвищення кваліфікації (переважно на замовлення певних компаній), курси і гуртки для людей, які бажають активно проводити свій вільний час. Після закінчення навчання присвоюється нижчий науковий ступінь – молодшого спеціаліста (associate degree of arts, applied science, and science), а також видаються сертифікати за професіями, які не потребують спеціальної вищої освіти. Після закінчення дворічного коледжу студенти переводяться в чотирирічні коледжі або університети.

Крім університетів і коледжів у системі вищої освіти США функціонують спеціалізовані інститути, які, як правило, є неакредитованими навчальними закладами і належать до професійної освіти. Спеціалізовані інститути здійснюють професійну підготовку фахівців конкретної галузі, наприклад, бізнесу, юриспруденції, медицини та ін. До сучасних спеціалізованих інститутів належать: теологічні, медичні, інженерно-технологічні, бізнесу і менеджменту, мистецтв, музики і дизайну, юридичні, педагогічні, морські академії, військові інститути та ін. У спеціа-

лізованих інститутах, в основному, забезпечується навчання на рівні початкової і середньої професійної освіти.

Упродовж останніх десятиріч уряд США проводить політику формування групи провідних університетів, в яких зосереджено основний науковий потенціал країни. Такі університети отримують максимальні федеральні асигнування, мають найбільш кваліфіковані науково-педагогічні кадри, вводять складні освітні програми, забезпечують близько 80% всіх наукових розробок. Орієнтація університетів на промислові потреби і капіталізація досліджень – одні з найбільш суттєвих аспектів трансформаційних процесів у вищій школі США. Новою тенденцією в розвитку освіти і науки є створення навчально-науково-промислових об'єднань, так званих «парків», «технополісів», які поєднують завдання підготовки фахівців, здійснення наукових досліджень і впровадження їх результатів у промислове виробництво в найбільш наукоємних галузях.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття є особливо важливим періодом у розвитку освіти в США, оскільки саме в цей час освіта стає одним із пріоритетних напрямів державної політики, що зумовлює суттєві трансформаційні процеси.

Серед американських учених продовжуються дискусії з питань формування змісту освіти через відсутність єдиної позиції щодо основного призначення вищої школи в сучасному суспільстві.

Література:

1. *Birnbaum R. How colleges work: The cybernetics of academic organization and leadership / R. Birnbaum. – San Francisco: Jossey-Bass, 1997. – 280 p.*
2. *Bok D. Universities in the marketplace / D. Bok – N.Y.: Princeton university press, 2003. – 256 p.*
3. *Duderstadt J. J. A University for the 21st Century / J. J. Duderstadt. – Ann Arbor, MI: Univ. of Michigan press, 2000. – 358 p.*
4. *Kerr C. The Uses of the University / C. Kerr. – N.Y.: Harvard University Press, 2001. – 243 c.*